

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל, ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

פרשת בחוקותי

"אם בקחתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם, ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ וכולה ועין השדה יתן פריו". (ויקרא כו ג-ד)

למעלה מדרכי הטבע כדי לברך את ישראל כאשר יקיימו את התורה והמצוות כראוי, ולהענישם בדרך ניסית כאשר יחטאו. ה. כיון שהגויים הקדמונים היו אומרים שעל ידי עבודות זרות שונות יומשך אליהם שפע גשמי, וה' אסר על ישראל לעשות את העבודות הללו, בא לומר להם עתה שלא יחשבו שמחמת כן יפסידו את הטובות הגשמיות הללו, אלא אדרבה, יושפע להם בהשפעת ה' שפע טובה וברכה לאין שיעור. ו. באמת נכתב גם השכר הנפשי בפרשה זו, שהרי נאמר "ונתתי משפני פתוכם... והתהלכתי פתוכם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם", והיינו שתהיה נפש האיש היהודי דבוקה בה', ואם בהיותו בגוף החומרי תדבק נפשו בה', בודאי שלאחר היפרדה מהגוף העכור תהיה במעלה הרוחנית העליונה, שזהו השכר האמיתי לעתיד לבוא. ז. כיון שבפרשה זו באה התורה לומר מה יהיה השכר הכללי של כל האומה יחד, כמו ירידת גשמים, ריבוי תבואות ונצחון במלחמות, שזהו שכר שאינו ניתן לפי מעשיו הפרטיים של כל אדם ואדם אלא לפי הנהגת הכלל, לא ניתן לכלול בזה את השכר הנפשי בעולם הנשמות, ששם כל אחד ואחד מקבל שכרו לפי מעשיו הפרטיים (שאלה א).

"והשיג לכם דיש את בציר ובציר ושיג את זרע, ואכלתם לחמכם לשבע, וישבתם לבטח בארצכם. ונתתי שלום בארץ, וישכבתם

ואין מחריד, והשפתי הנה רעה מן הארץ, והרב לא תעבר בארצכם" (ויקרא כו ה-ו)

שלפעמי ריבוי השפע והברכה גורם למריבות בין אנשי הארץ עצמם, הוסיף הכתוב ואמר "ונתתי שלום בארץ", והיינו שלום בין יושבי הארץ עצמם, שבני ישראל יהיו בשלום איש עם אחיו, עד שאפילו במקומות הפתוחים, כמו השדות והכרמים, יהיה בטחון לכל אדם, "וישכבתם ואין מחריד". ולבסוף הבטיח להם ה' שלא תהיה מלחמה בארצם, "והרב לא תעבר בארצכם", כי לא יכנסו האויבים לארץ ישראל, אלא אתם תצאו להלחם כנגדם בארצותם (שאלה ב).

שאלה: מדוע כפלה התורה פעמים רבות את הבטחת השלום, כמו שנאמר "וישכבתם לבטח בארצכם", "ונתתי שלום בארץ", "וישכבתם ואין מחריד", "והרב לא תעבר בארצכם", והרי לכאורה הכל הוא ענין אחד.

תשובה: אחרי שאמרה התורה שיהיה ריבוי גשמים ותבואה, סיימה בהבטחה שעל ידי כן "וישכבתם לבטח בארצכם", ואין הכוונה לבטחון ממלחמה, אלא שלא יצטרך אחד מכם ללכת נע נד בארץ לבקש מאכל, ולא ילכו אל ארץ אחרת מפני הרעב. אמנם כיון

”והפיתו אתכם גם אני שבע על הפאתיכם” (ויקרא כו כד)

ב. 'שבע על חטאתיכם' היינו שבעת העונשים שמוזכרים בפסוקים שלאחר מכן: א. ושברתי את גאון עזכם, שהוא השפלת המלכות. ב. ונתתי את שמיכם כברזל. ג. את ארצכם נחושה. ד. ותם לריק כחכם. ה. ולא תתן ארצכם את יכולה. ו. ועץ השדה לא יתן פריו. ז. ושלחתי בכם את חית השדה. ג. 'שבע כחטאתיכם' היינו כמדה שחטאתם, שהם חטאו בשבעים שמתות שלא שמרו אותם כהלכתם, ולכן לקו בשבעים שנה של גלות בבל (שאלה ח)

שאלה: משמעות לשון הפסוק היא שיעניש ה' את ישראל פי שבע מחטאייהם, והרי ידוע שאין ה' מעניש את האדם יותר ממה שחטא, אלא אדרבה, מענישו פחות מהראוי לו, כמו שנאמר "פי אֶתָּה אֶלְהִינוּ חֲשָׁקָה לְמַטָּה מְעֻנָּנוּ" (עזרא ט יג). תשובות: א. המילה 'שבע' אינה מכוונת למספר שבע, אלא ללשון ריבוי, וכמו שנאמר "כי שָׁבַע יפול צָדִיק וְקָם", "כי שָׁבַעְתִּים יָקָם קָיִן", וכוננת הכתוב שאם לא יחזרו בתשובה אחרי היסורים והעונשים הראשונים, ירבה לייסרם ולהענישם יותר מכפי שהיה בתחילה, ויהיה כל זה "על חטאתיכם", כלומר בעבור חטאתיהם.

”וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי וְעָקוּב וְאֶת אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶת אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר. וְהָאָרֶץ תַּעֲזוּב מֵהֶם וְתָרַץ אֶת שְׂבַתְתֶּיהָ

בְּהַשְׁמָה מֵהֶם” (ויקרא כו מב-מג)

את זכויותיו גם לעשו שיצא ממנו, מכל מקום ה' יזכור את זכויותיו רק לישראל. ואף את ברית אברהם, שצאצאים הם ישמעאל ובני קטורה ועשוי, אף על פי כן יזכור ה' את ברית אברהם רק לישראל. אך לעומת זאת, "וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר", כלומר, יזכור ה' את עלבונה של ארץ ישראל, שביטלו ישראל את השמיטות והיובלים, וכיון שזכרון האבות מגן עליהם וזכרון הארץ מקטרג עליהם, יהיה משפטם ש"וְהָאָרֶץ תַּעֲזוּב מֵהֶם וְתָרַץ אֶת שְׂבַתְתֶּיהָ בְּהַשְׁמָה מֵהֶם וְהֵם יִרְצוּ אֶת עֹנֵם", ובהיותה שממה יתכפרו שנות השמיטה והיובלים שהיתה צריכה להיות שממה ולא שמרוה כהלכתה. (שאלות יא-יב).

שאלות: מדוע לאחר שאמר ה' שיזכור להם את ברית האבות, ואת הארץ, יענשו שהארץ תעזוב מהם, והרי היה ראוי שבזכות האבות והארץ ירחם עליהם ה' ולא יגלה אותם מארצם. ב. מדוע הזכיר ה' את האבות בסדר הפוך מתולדותם, יעקב, יצחק ואברהם לבסוף. תשובה: הכתוב בא לבאר מדוע יענשו ישראל בגלות ולא יזכור להם ה' את ברית אבותם, ועל כך משיב ואומר, שבאמת ה' יזכור להם את ברית האבות, ותחילה יזכור את ברית יעקב, שכל צאצאיו הם עם ישראל, ולכן כל הזכויות של הברית הזו ראויות לישראל, ויוסיף ה' ויזכור אף את בריתו עם יצחק, הגם שהיה אפשר לייחס

”וְנִגְעַלְהָ נַפְשֵׁי אֶתְכֶם” (ויקרא כו ל) **”וְאֶתְכֶם נַפְשֵׁי אֶתְכֶם” (ויקרא כו ל)**

אֶלְהִיָּהֶם” (ויקרא כו מד)

ומפני זה גם באחרית הזעם אזכור להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים באותות ובמופתים להיות להם לאלהים. וכן יעשה ה' בסוף הגלות הארוכה הזו, וכמו שהנביא אומר "כִּי־מִי צִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת".

שאלה: כיון שנאמר בתחילה "וְנִגְעַלְהָ נַפְשֵׁי אֶתְכֶם", איך חזר ואמר "לא מֵאֶסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים". תשובה: כוונת הפסוק היא שאף על פי שגעלה נפשי אתכם, לא יהיה זה בשיעור גדול כל כך, ולכן אמר "לא מֵאֶסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים" עד כדי כך שיגרום הדבר "לְכַלְתֶּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתְּכֶם".

